

Rondom het levenseinde

Een aangrijpend moment is het, als een geliefde zijn of haar laatste levensadem uitblaast. Soms is er dagenlang gewaakt bij een ziekbed, soms stierf een man of vrouw zeer plotseling, terwijl niemand erbij was. Een ontroerende gedachte kan zich meester maken van de omstanders: Onze dierbare is niet meer in de tijd, maar in de eeuwigheid. De boom is gevallen, God heeft Zijn oordeel uitgesproken.

Veel tijd voor bezinning is er op dat moment vaak niet. Er moet van alles geregeld worden. De overledene moet begraven worden. Van het alternatief –crematie- kunnen we alleen maar huiveren. En toch is het wel voorgekomen dat kerkelijk meelevende mensen gecremeerd werden, omdat de kinderen zeer vijandig waren tegenover Gods Woord. Hoe belangrijk is het om tijdig schriftelijk vast te leggen dat men begraven wil worden. En dat overeenkomstig Gods Woord, door de kerkelijke gemeente waarvan men lid is en de richtlijnen die in de kerk gangbaar zijn.

Het woord centraal

Het belangrijkste tijdens een begrafenis is dat Gods Woord klinkt. Het is het Woord tot de nabestaanden, waarvan er sommigen soms nooit meer uit de Bijbel horen. Ondertussen is een begrafenis geen kerkdienst, maar een samenzijn van de familie. De familie nodigt de predikant uit om een overdenking te houden. Wie bepaalt dan hoe dat samenzijn eruit ziet? De kerkenraad. De familie geeft, om zo te zeggen, de rouwdienst uit handen aan de kerk. Als kerkenraad hechten we er grote waarde aan dat begrafenissen op een stichtelijke wijze plaatshebben. Daarmee in verband hebben zich goede gewoonten gevormd die we zoveel mogelijk proberen vast te houden.

Soberheid

De kerkenraad ziet soberheid als een kernwoord rond begrafenissen. Dat betekent dat in de rouwdienst Gods Woord centraal staat. Een predikant is dienaar van dat Goddelijke Woord. Hij moet altijd rekenschap afleggen aan de Heere. Hij is dus geen dienaar van de familie. Praktisch gezien betekent dit dat:

- De begrafenis wordt geleid door de eigen predikant van de gemeente.
- Wanneer de gemeente vacant is of de eigen predikant niet in staat is de begrafenis te leiden wordt in beginsel de consulent gevraagd.
- Als een andere predikant uit onze gemeenten directe familiebanden heeft met de betrokken familie kan de familie verzoeken of deze predikant de begrafenis mag leiden. Er zal wel altijd overleg zijn met de eigen predikant, of -via de scriba- met de consulent wanneer de gemeente vacant is of de eigen predikant verhinderd.
- Indien de ruimte dit toelaat zal de ouderling van dienst met de familie en de dominee vooraf een gebed doen om sterkte en een zegen te vragen over de verkondiging van het Woord.
- De predikant beslist wat er gelezen wordt.
- Wanneer tijdens de rouwdienst gezongen wordt, beslist de predikant wat er gezongen wordt. Het zingen van een gezang is vanzelfsprekend uitgesloten. Een predikant streeft er ondertussen naar dat de psalm en het Schriftgedeelte passend zijn bij de begrafenis van de persoon die overleden is.
- Door de centrale plaats van het Woord tijdens de rouwdienst is er geen ruimte voor een ‘in memoriam’ door de familie. Het is wel mogelijk en ook gebruikelijk de predikant informatie te verstrekken, zodat die wezenlijke zaken uit het leven van de overledene kan memoreren, passend bij de meditatie die hij uitspreekt.

- 2 -

- Aan het einde van de rouwdienst wordt het lichaam van de overledene uitgedragen. Dit gebeurt altijd in stilte.
- Nadat dit gebeurd is, is het mogelijk dat de organist nog een psalm speelt. De muziek tijdens een rouwdienst gaat altijd terug op de psalmen en niet op gezangen of klassieke muziek. Vanzelfsprekend wordt alleen het orgel bespeeld. Als regel bespeelt een van de (hulp)organisten van de gemeente het orgel tijdens de rouwdienst. Een andere organist is bespreekbaar maar het uitgangspunt is dat een ingetogen orgelspel wordt verwacht, conform de ‘gedraglijn organisten’.
- De centrale plaats van het Woord voor de nabestaanden en het sobere karakter van een rouwdienst betekenen tevens dat de kist met de overledene niet in de kerkzaal of de zaal van de aula staat waar de rouwdienst wordt gehouden. Het woord wordt gebracht tot de nabestaanden, niet tot de overledene. Ook dit staat in een lange traditie, gericht tegen de Roomse kerk waarin veel aandacht uitging naar de overledene. Al in de zeventiende eeuw (Appingedam 1608, Gouda 1620) spraken kerkelijke vergaderingen uit dat de overledene niet in de kerk gedragen moest worden en dat de predikant zich dient te wachten van ‘lijkpredikaties’, waarin tot de dode wordt gesproken.

Graf

Nog altijd is de kerkenraad ervan overtuigd dat er bij een begrafenis geen bloemen thuishoren. Het is een goede zaak dat dit al op de rouwbrief wordt aangegeven. Het is een ontroerende gedachte dat het lichaam van de overledene aan de schoot der aarde zal worden toebetrouwd, om daar tot stof weder te keren. Het is een harde zaak, die zijn oorzaak vindt in onze afval van de Heere. Maar deze harde zaak willen we niet ‘verbloemen’. Het is de werkelijkheid van de dood, die we als een nood bij de Heere mogen neerleggen. Wil Hij niet troosten in verdriet?

Een punt van belang is verder dat op de begrafenis de kist daadwerkelijk in het graf wordt neergelaten voordat de predikant gaat spreken. We gaan de dode begraven. Ook dit is een teer punt. Het is het laatste stukje afscheid. Hoe kan het hart van dierbare betrekkingen worden verscheurd van verdriet als het lichaam wordt neergelaten in de groeve der vertering. En toch, we begraven de dode en laten de kist dus niet op het graf staan of net onder het maaiveld zakken. Als er emotionele bezwaren zijn, willen we proberen zo veel mogelijk bij te staan.

Bij het graf wordt nog doorgaans een kort woord gesproken door de predikant. Juist dan probeert hij de ernst van de dood en eeuwigheid en van de twee wegen naar voren te brengen. In andere kerkelijke tradities wordt het Onze Vader gezamenlijk (hardop) gebeden. Dat zijn wij niet gewoon. In de kerk bidden we als gemeente, bij het graf kere een ieder tot zichzelf in om de Heere te smeken of Hij de roepstem wil heiligen aan het hart. Soms gebeurt het zelfs wel dat bij het graf de dode nog wordt aangesproken of toegesproken. Die kant moeten we niet op gaan. in Gods Woord staat: ‘De doden weten niet met al’.

Tenslotte

Teruggekomen in de aula van de begraafplaats of de kerk sluit de wijkouderling de begrafenis af door een stukje uit Gods Woord te lezen gevolgd door een gebed. Moge de ernst van dood en eeuwigheid ons aller hart bezetten met een oprechte vreze des Heeren. “Zalig zijn de doden die in de Heere sterven!”